

Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку

УДК 327.5(045)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18708143>

**Культурна спадщина в безпековому дискурсі: сек'юритизація як
механізм зміцнення міжнародної суб'єктності**

Іщенко Ігор Васильович,

д.політ.н., професор,

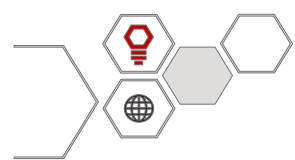
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,

м. Дніпро, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-5799-7364>

Прийнято: 11.08.2025 | Опубліковано: 30.08.2025

Анотація: Дана стаття присвячена комплексному аналізу ролі культурної спадщини у сучасному безпековому просторі. Загальносвітовий рівень зацікавленості людства у збереженні культурного різноманіття призводить до посилення інтересу і щодо конкретних випадків, коли спадщина може зазнати шкоди під час конфліктів – Україна, Ірак, М'янма, Судан тощо. З'являється нагальний суспільний запит щодо захисту пам'яток під час ведення бойових дій, що спирається на визначення місця культури як елементу безпеки. Відповідний медійний та науковий інтерес до збереження акторами міжнародних відносин конкретних цінних об'єктів культури визначає й потребу у теоретизації засобів використання культурного надбання у зовнішньополітичній діяльності держав та в рамках їх об'єднань.

Методологічну основу дослідження становить поєднання загальнонаукових та спеціальних методів. Для виявлення та аналізу шляхів

конструювання таких загроз (лексика, процедурні особливості, практики) використано якісні методи. Застосовано інституційний аналіз для визначення ролі міжнародних організацій у процесі сек'юритизації та здобутті акторами інструментів впливу в міжнародних відносинах.

У ході дослідження встановлено, що значення культурної спадщини у безпековому просторі продовжує зростати в умовах збільшення гібридних загроз. У відповідності до конструктивістського підходу, відбувається політизація переходу від гуманітарного трактування до стратегічного – через визначення загроз для конкретних пам'яток та культури загалом. Окремо також варто зауважити актуальне питання коректності використання емоційно забарвленої термінології в роботах на тематику сек'юритизації.

Доведено, що успішна сек'юритизація посилює зовнішньополітичну суб'єктність держави у міжнародних відносинах. Також показано, як саме повномасштабна війна в Україні призвела до комплексного захисту вітчизняного культурного надбання при взаємодії внутрішніх та зовнішніх акторів.

Ключові слова: культурна спадщина, сек'юритизація, міжнародна суб'єктність, Копенгагенська школа, культурна безпека, ідентичність, ЮНЕСКО, Рада Безпеки ООН.

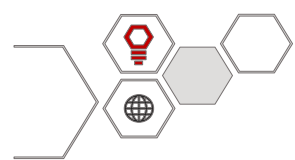
Cultural heritage in security discourse: securitization as a mechanism for strengthening international subjectivity

Igor Ishchenko,

Doctor of Political Sciences, Professor

Oles Honchar Dnipro National University,

Dnipro, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-5799-7364>

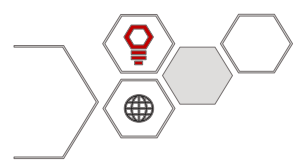

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the role of cultural heritage in the modern security space. The global level of interest of mankind in the preservation of cultural diversity leads to an increase in interest in specific cases when heritage may be damaged during conflicts - Ukraine, Iraq, Myanmar, Sudan, etc. There is an urgent public demand for the protection of monuments during hostilities, which is based on the definition of the place of culture as an element of security. The corresponding media and scientific interest in the preservation of specific valuable cultural objects by actors of international relations also determines the need for theorizing the means of using cultural heritage in the foreign policy activities of states and within the framework of their associations.

The methodological basis of the study is a combination of general scientific and special methods. Qualitative methods were used to identify and analyze the ways of constructing such threats (vocabulary, procedural features, practices). Institutional analysis was applied to determine the role of international organizations in the process of securitization and the acquisition of influence instruments by actors in international relations.

The study found that the importance of cultural heritage in the security space continues to grow in the face of increasing hybrid threats. In accordance with the constructivist approach, there is a politicization of the transition from a humanitarian interpretation to a strategic one - through the identification of threats to specific monuments and culture in general. Additionally, it is also worth noting the pressing issue of the correctness of using emotionally colored terminology in works on the topic of securitization.

It is proven that successful securitization strengthens the foreign policy subjectivity of the state in international relations. It is also shown how the full-scale war in Ukraine led to the comprehensive protection of national cultural heritage through the interaction of internal and external actors.

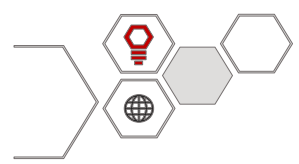
Keywords: cultural heritage, securitization, international subjectivity, Copenhagen School, cultural security, identity, UNESCO, UN Security Council.

Постановка проблеми

Теорія сек'юритизації, розроблена у 1990-х роках Б.Бузаном та О.Вевером, залишається ключовим баченням безпекових студій, що присвячені дискурсивним практикам визначення окремих гострих питань як екзистенційних загроз. Сек'юритизація тут розглядається як мовленнєвий акт, що складається з 3 ключових елементів: актор, референтний об'єкт, аудиторія.

Першочерговий аспект проблеми полягає у взаємозв'язку концепції міжнародної суб'єктності держави та використання культурних аспектів сек'юритизації, що розкривають інтеграцію спадщини до безпекового дискурсу. Відповідно до конструктивістського підходу Копенгагенської школи безпеки, відбувається політизація переходу від гуманітарного трактування до стратегічного – через визначення загроз для конкретних пам'яток та культури загалом. Даний аспект потребує подальшого вивчення, що і зумовлює вибір напрямку даної статті.

Технологічний вимір проблеми набуває особливого значення, оскільки інновації водночас виступають і засобами захисту, і джерелом нових загроз. З одного боку, ЮНЕСКО отримує можливість застосовувати більш успішні технології моніторингу, а також цифровізація дозволяє державам зміцнювати захист культурного надбання через перетворення спадщини на референтні об'єкти глобального значення. З іншого боку, використання штучного інтелекту для поширення фейкового контенту та кібератаки на цифрові архіви перетворюють галузь культури на простір для постійних безпекових викликів. Це також обумовлює і технологічний розрив як окремий виклик для міжнародної суб'єктності.

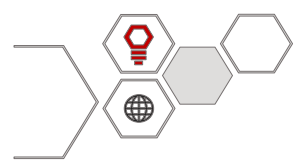

Таким чином, культурна спадщина перетворюється на стратегічний актив, що посилює суб'єктність держав у світовому та регіональному безпекових ландшафтах, однак потребує балансу між перспективами та ризиками. Окремим викликом також виступає і низька швидкість адаптації сектору спадщини до нових безпекових викликів, що вимагає міждисциплінарного бачення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Сучасні дослідження Р. Флойд, Т. Бальзака, Н. Лебоу, Т. Потенца та інших авторів поглиблюють базові роботи Копенгагенської школи безпеки [10], перманентно доповнюючи їх новою термінологією. Так, Г. Дімарі, С. Цагкарakis та ін. визначали поняття флексик'юритизації (flexicuritization) як найбільш перспективної форми де-сек'юритизації [15]. А. Яшина-Шефер [17] окреслила аспекти культурної роботи, інституцій та де-сек'юритизації меншин в контексті акторів сек'юритизації. А. Руссо та С. Джусті [23] безпосередньо розглянули проблематику сек'юритизації культурної спадщини, зокрема в контексті бойових дій у Сирії та міжнародної реакції на них. Взаємозв'язок традиційних та нових питань безпеки продовжено у роботі В. Бюлова та ін. [11], що розкриває етичні питання спадщини під час війн. Серед комплексних робіт з даного питання також варто зазначити дослідження М. Крістенсен [13], що застосувала кросс-секторальний підхід до взаємозв'язку музеєзнавства та безпеки.

Наступний блок досліджень присвячено поняттю міжнародної суб'єктності (actorness), що розвивають дане поняття. Так, розглядаючи значення ЄС, Д. Джупіль та Д. Капорасо [19] виокремлюють 4 критерії акторності: визнання іншими, авторитет, автономія та згуртованість. М. Гнатюк [2] розглянув питання міжнародних акторів та політичної суб'єктності через базові парадигми міжнародних відносин. Питання акторності в міжнародних відносинах вивчала й інша вітчизняна дослідниця

Г. Гридасова [3] тощо. Відзначається недостатня кількість комплексних сучасних публікацій з даного напрямку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Попри ґрунтовний аналіз у зазначених працях головною невирішеною частиною загальної проблеми виступає відсутність системного аналізу ролі сек'юритизації:

1. Ширше застосування концепції акторності: Хоча А. Руссо [22] комплексно розглянула міжнародну суб'єктність Європейського Союзу з питання захисту спадщини, існує наукова прогалина з визначення акторності окремих держав, що не є членами ЄС.

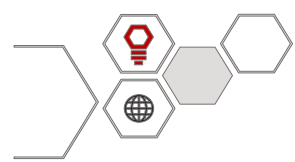
2. Фрагментарність принципів культурної безпеки: Х. Мен та ін. [16] визначили особливості культурної безпеки в контексті глобалізації, однак існує й відповідна потреба у визначенні взаємодії зовнішніх та внутрішніх акторів сек'юритизації уже на державному рівні.

3. Визнання статусу міжнародних організацій: Ш. Мор [12] визначила роль ЮНЕСКО в контексті міжнародного права, однак виникає потреба у окресленні значення глобальних інституцій щодо актуальних питань безпеки спадщини.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Головною метою статті є комплексний аналіз процесу сек'юритизації культурної спадщини в сучасному безпековому дискурсі як інструменту конструювання та посилення міжнародної суб'єктності.

Для досягнення поставленої мети було визначено відповідні наукові завдання:

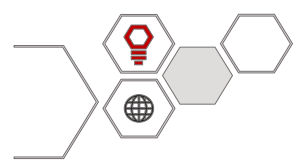

- Окреслити сучасні теоретичні засади явищ сек'юритизації та міжнародної суб'єктності;
- Виокремити поняття культурної безпеки та розкрити його значення в контексті зовнішньої політики держави;
- Охарактеризувати шляхи та засоби посилення державами статусу в міжнародних відносинах завдяки використанню власної культурної спадщини;
- Оцінити значення інструменталізації культури з боку міжнародних організацій;
- Визначити наявні проблемні аспекти державної та глобальної сек'юритизації культури.

Предметом дослідження є суспільно-політичні інструменти, передумови та наслідки процесу сек'юритизації культурної спадщини, що впроваджуються державами та іншими міжнародними акторами з метою конструювання та посилення власної міжнародної суб'єктності.

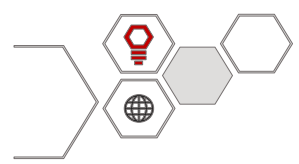
Виклад основного матеріалу дослідження

Відправною точкою для теорії сек'юритизації можна визначити творчий доробок “Securitization and Desecuritization”, що було видано у 1995 році – і з того часу різні її аспекти та нові складові частини стабільно доповнюють початковий фундамент Копенгагенської школи безпеки. Однією з важливих її складових, яку необхідно враховувати під час написання робіт з теорії сек'юритизації та яка набула досить суттєвої популярності у останні роки, виступає її критика. Так, по-перше, незважаючи на широту спектру вагомих питань сучасної політики (від сек'юритизації пандемій до питання мігрантів чи наркотиків), наукові дослідження в цій галузі науки характеризуються упередженістю на користь високорівневих теоретизацій та оціночних процедур на шкоду емпіричним знанням, що спираються на

конструктивні процедури. По-друге, зберігається дисбаланс в роботах з теорії сек'юритизації, що залишаються переважно європоцентричними [9, с. 11] – відповідно, існує потреба як у залученні до інших сфер діяльності, так і в розширенні теорії за її традиційні географічні межі Західної Європи та Північної Америки. В даному розрізі ми пропонуємо зосередити увагу на не настільки популярному, проте досить актуальному культурному напрямку в теорії сек'юритизації, значення якого зростає в Східній Європі та інших регіонах світу.

Теоретики Копенгагенської школи визначили низку секторів безпеки, виокремлюючи на додачу до класичних політичного та військового також неklasичні: екологічний, економічний, соціальний тощо, підкреслюючи, що кожен з цих секторів може бути сек'юритизовано. Хоча самі автори даної теорії культуру як сектор безпосередньо не виділяли, однак таке бачення цілком було розкрито у більш сучасних дослідженнях. Також особливу увагу було приділено суспільній безпеці, особливим елементом якої є колективні ідентичності [7, с. 65], що також виступають складовою частиною й культурної безпеки. Здатність держави захищати власну ідентичність, що зокрема проявляється й у здатності захистити її фізичні прояви – культурні пам'ятки, також стає одним з ключових питань національної безпеки. Проголошення ж культурної спадщини об'єктом безпеки слугує виправданням застосуванню надзвичайних заходів та мобілізації необхідних ресурсів. Однак в даному контексті для держави як традиційного актора сек'юритизації характерною є наступна дилема: з одного боку, знищення спадщини широко засуджується аудиторією, з іншого ж – також засуджуються й заклики до мобілізації ресурсів заради захисту спадщини у ситуації коли люди стикаються з загрозою життю та здоров'ю [11]. Спроможність же держави як актора сек'юритизації діяти на міжнародній арені самотійно у вирішенні питань культурної спадщини визначається її міжнародною суб'єктністю або ж акторністю.

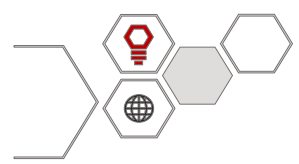

Оскільки суб'єктність загалом визначається спроможністю виступати не лише як об'єкт зовнішнього впливу, а і ставати ініціатором необхідних дій, то й міжнародна суб'єктність характеризується здатністю акторів самостійно діяти, реалізуюючи власні інтереси та впливаючи на зовнішні, регіональні чи глобальні процеси. Посилення міжнародної акторності відбувається через визнання, автономію та згуртованість у безпековому дискурсі. Кількість учасників міжнародних відносин продовжує постійно зростати, ускладнюється їх діяльність та взаємодії, а крім цього різні актори відіграють різні ролі у світовій політиці.

Хоча протягом останніх десятиліть держави залишаються основними акторами міжнародних відносин, ставлення до них змінюється через комплексне розмивання державоцентричної системи та зростання ролі недержавних гравців в руслі глобалізації світового розвитку [3, с. 370]. Відповідно й сучасні дослідження на тему акторності в міжнародних відносинах зосереджують свою увагу на переході концепції від класичного державоцентризму до визнання множинних акторів: наддержавних інституцій, транснаціональних корпорацій та інших недержавних акторів. В контексті збереження культури інтереси цих акторів не обов'язково суперечать, а їхня діяльність здатна доповнювати один одного. Показовим та успішним тут якраз є вітчизняний кейс – так, Україна як держава:

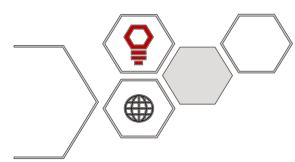
1) З 2014 року вперше ґрунтовно провела концептуалізацію культурної політики та ввела її в публічний дискурс. Завдяки цьому, було поглиблено діяльність новостворених та реформованих інституцій, таких як Державне агентство України з питань кіно, Український інститут та Український культурний фонд [20];

2) З 2022 року безпосередньо провела аудит загроз та культурних втрат в зоні ведення бойових дій (як побічних, так і цілеспрямованих з боку агресора), та визначила референтний об'єкт (культурну спадщину) як такий, що потребує надзвичайних заходів з боку і внутрішніх та зовнішніх сил.

Завдяки цьому, на додачу до посилення та поглиблення роботи державних інституцій, відбулося залучення іноземних фондів, НУО, НКО, міжнародних організацій (експерти ЄС, тренінги від ЮНЕСКО), окремих діячів культури і мистецтва тощо. Така успішність результатів сек'юритизації дозволяє державі до певної міри досягати й позиціонування себе в якості одного із світових лідерів з питань захисту спадщини в умовах криз, а також більш ефективно піднімати питання культурної безпеки на світовій арені.

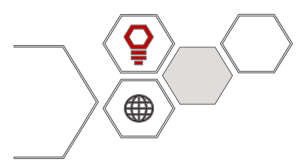
Оскільки, серед низки визначень безпеки одним з ключових є “стан захищеності”, то під культурною безпекою сьогодні варто розуміти стан захищеності цінностей, традицій, ідентичності та культурної спадщини, що виступають в якості референтних об'єктів процесу сек'юритизації. Питання культурної безпеки набуває особливої актуальності в 2020-х рр., зокрема й із огляду на поточні події в Україні: так, станом на червень 2025 року, ЮНЕСКО верифікувала пошкодження 501 об'єкта культури з початку повномасштабного вторгнення. Захист ідентичності через дипломатію посилює тут міжнародну підтримку та суб'єктність держави. Культура виступає системоутворюючим чинником державної цілісності, стратегічною основою сталого розвитку та об'єктом національної безпеки. [6, с. 311]. При цьому, варто відзначити вимушені позитивні зрушення з питання внутрішнього сприйняття важливості культурної безпеки, що виявляється не лише у збільшенні публіцистичних та наукових праць з питань захисту спадщини, а й у правовій площині. Так, у березні 2023 року до Верховної Ради України було подано законопроект про внесення змін до Закону «Про національну безпеку України» щодо збереження культурної спадщини України та національної пам'яті» (№ 9072) [5]. Тим не менш, актуальним залишається потреба у законодавчому визначенні поняття культурної безпеки та критеріїв її забезпечення у рамках вітчизняної нормативно-правової бази.

Існує необхідність також подальшої розробки стратегічних завдань зовнішньої політики у впровадженні культурної безпеки, яка повинна бути системно інтегрована до державної безпекової архітектури. Також необхідно зауважити, що хоча за умов повномасштабної війни з РФ, Україна до певної міри змушена посилювати увагу до даної сфери, розробки з питань культурної безпеки є стратегічно важливими і для інших держав. В цьому контексті важливим є лобіювання норм міжнародного права через співробітництво та взаємодію з зовнішніми безпековими об'єднаннями (НАТО, Європейський Союз) та міжнародними організаціями (ООН, ЮНЕСКО). В цьому контексті слід зауважити, що саме ЄС визнає безпековий вимір культури для сприяння миру та боротьби з радикалізацією через міжкультурний діалог, а зміцнення співпраці прискорює позиціонування культури як основи зовнішньої та безпекової політики ЄС [17]. Іншим важливим елементом культурної безпеки виступає залучення діаспори до просування національної культури в різних частинах світу.

Окремою постає проблема інструментів міжнародної суб'єктності в контексті того, як сек'юритизація культурної спадщини виступає в якості трансформативного механізму, що концептуально переосмислює питання культурної політики у площину міжнародної та національної безпеки. Питання мобілізації ресурсів у практиці державної сек'юритизації полягає в тому, як саме політичні еліти впроваджують безпеку та способи, якими суспільства сприймають ці практики у своєму повсякденному житті. Зростає також втручання культурних організацій у динаміку сек'юритизації. Попри те, що культурні організації рідко є предметом досліджень безпеки, вони є частиною ширших соціальних, політичних та культурних мереж взаємозалежностей, які безпосередньо залучені до виникнення та зміни балансу сил [18, с. 165-166].

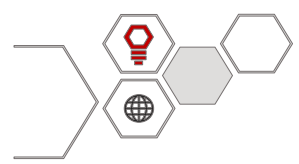
Поряд із цими процесами, також відбувається і зсув сек'юритизованого питання від сконструйованого політичного порядку денного, орієнтованого

на безпеку таким чином, щоб подолати розрив між інтересами держави та менших суспільств. На нашу думку, таке бачення є особливо важливим саме в делікатних аспектах культури, адже від ефективності культурних стратегій, що здатні пом'якшити наявні протиріччя, буде залежати й статус самої держави. Це питання залишається дискусійним зокрема й через те, що реалізація національної безпеки залежить від існуючої стратегічної культури кожного державного актора [21].

Загалом же держави як первинні актори міжнародних відносин можуть у власних інтересах позбавлятися частини суверенітету на користь міжнародної спільноти. В свою чергу, міжнародні організації як створені групою держав вторинні актори отримують певні компетенції з тих чи інших питань [2, с. 45]. Дані компетенції можуть набувати глобального масштабу та статусу у випадку об'єднання різних можливих держав та інших акторів, а компетенції з безпекових питань здатні ставати загальносвітовими. В цьому контексті міжнародні інституції отримують частину функцій держави і в сфері безпеки, що раніше визначалась виключно як право держав [1, с. 101]. Так, ЮНЕСКО визнає культурну дипломатію як таку, що має силу зміцнювати мир, безпеку та розвиток шляхом сприяння культурному різноманіттю світу – на відміну від інструменталізації культури, що підкреслює динамічну сутність культури та її здатність до оновлення з часом [14].

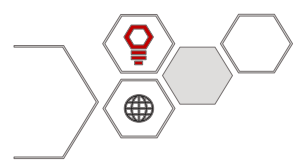
Показовим тут є висновок попереднього Міністра закордонних справ України Д. Кулеби, висловлена ним ще у 2010 році в якості радника Департаменту секретаріату Міністра МЗС України – ідея суб'єктності міжнародної організації є цікавою державам та соціуму доти, доки такі організації можуть бути одночасно використані в інтересах обох. Так, держави потребують не лише внутрішньої, а й зовнішньополітичної легітимності [4, с. 80]. При цьому, й суспільства можуть очікувати від міжнародних організацій обмеження свавілля держав – зокрема, щодо

захисту культурної спадщини (хрестоматійним прикладом тут є знищення Талібаном буддійських святинь у 2001 році після приходу до влади в Афганістані). Станом на зараз варто відзначити як посилення ролі держави у міжнародному просторі у випадку успішної сек'юритизації своєї культури та розвитку креативних індустрій (КНР, Японія, Сполучене Королівство), так і зниження довіри суспільства до тих інституцій, що демонструють обмежену здатність виконувати покладені на неї функції. На контрасті з тим, як, наприклад, США протягом останніх десятиліть демонстрували, як культурна дипломатія через мистецтво та освіту сприяла глобальному впливу, зменшуючи ризики та посилюючи безпеку [8], в медіа (особливо у 2020-х роках) спостерігалось зростання розчарування ролі ООН та окремими її структурними підрозділами – Ради Безпеки та ЮНЕСКО. Відповідним чином, якщо окремим державам та їх об'єднанням вдалося успішно сек'юритизувати та використовувати культурну спадщину як елемент м'якої сили, то інші суб'єкти міжнародних відносин наразі перебувають на стадіях становлення та оформлення таких механізмів впливу, або ж потребують комплексних реформ у відповідності духу часу. На наш погляд, це відкриває певні перспективи як для України як держави, так і для вітчизняних недержавних акторів, творчих об'єднань, окремих митців.

Висновки та перспективи подальших досліджень

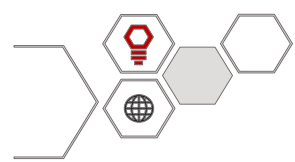
Одним з найбільш успішних та актуальних шляхів цілеспрямованого посилення міжнародної суб'єктності через культуру виступає сек'юритизація. Сек'юритизація в даному випадку виконує подвійну функцію: по-перше, як інструмент, що дозволяє більш ефективно захищати культуру та до певної межі запобігати її втраті чи завданню їй шкоди у майбутньому; по-друге, як засіб укріплення статусу актора сек'юритизації на міжнародній арені. Таке утвердження можливостей конкретної держави дозволяє їй легітимізувати власну політику. Успішна сек'юритизація також потенційно здатна

привернути увагу й інших акторів міжнародних відносин, що будуть зацікавлені у перейнятті позитивного досвіду. Посилення значення захисту культури певної етнічної групи, країни або регіону побічно також здатно призводити і до зростання туристичного потенціалу та інвестицій в унікальні та/або цінні об'єкти культури.

Однак при цьому виявлено наявність відповідних ризиків: по-перше, інструменталізація спадщини може поставати не нейтральним, а політизованим питанням; по-друге, неуспішна сек'юритизація може навпаки знизити спроможності держави та її зовнішньополітичний імідж; по-третє, наявною є певна недосконалість діяльності міжнародних організацій щодо виконання відповідних функцій з питань сек'юритизації, що посилює потребу у осучасненні цих процесів. Так, хоча інституціоналізацію з боку Ради Безпеки ООН та ЮНЕСКО можна визнати успішною на глобальному рівні, рівень ефективності даних органів щодо конкретних кейсів тільки би зріс у випадку актуалізації правових механізмів з урахуванням сучасного досвіду. Це ж, в свою чергу, дозволило б і державам ще успішніше просувати власні можливості, і покращило статус самих міжнародних організацій, що опікуються питаннями культури.

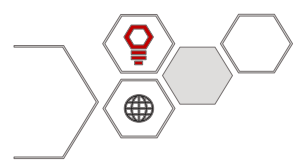
Врешті, теорія сек'юритизації нерідко може піддаватися критиці через її європоцентризм, що потрібно враховувати під час проведення досліджень. Перспективними в цьому сенсі є дослідження аспектів сек'юритизації культурної спадщини країн Азії, Африки, Латинської Америки та Океанії. Потребує подальшого вивчення також і питання балансу між логікою безпеки та збереженням культурних цінностей, збільшення ваги емпіричних досліджень. Актуальною для глобальної безпеки є розробка конкретних пропозицій щодо того, як саме інструментарій взаємодії між різними акторами у культурній сфері здатний протидіяти радикалізації та просувати мирну співпрацю між суб'єктами міжнародних відносин. Цінним для поглиблення теорії сек'юритизації стало б проведення досліджень на тему

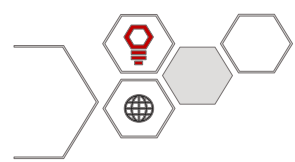
протиправного використання культурної спадщини як елементу гібридної війни, а також контрабанди об'єктів культури та витворів мистецтв як загрозу для світової спадщини.

Список використаних джерел

1. Бучин М. «Третя ООН»: роль міжнародних неурядових організацій у сучасній системі міжнародних відносин. *Регіональні студії*. 2020. Т. 23. С. 100-104. <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2020.23.18>.
2. Гнатюк М. Міжнародний актор та політична суб'єктність у дискурсі реалістського і ліберального підходів. *Наук. записки НаУКМА. Політичні науки*. 2014. Т. 160, С. 44-48. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a6a31b05-b6a2-4170-8334-d7725abebcf7/content#:~:text=The%20article%20deals%20with%20the%20concept%20of,characteristic%20of%20international%20role%20of%20non%2Dstate%20actors> (дата звернення: 03.06.2025).
3. Гридасова Г. Трансформація акторів міжнародних відносин: держава та транснаціональні медійні корпорації. *Наукові записки*. 2018. № 3(71). С. 369–376. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/grydasova_transformatsia.pdf (дата звернення: 03.06.2025).
4. Кулеба Д. Міжнародна правосуб'єктність: теорія і її перспективи. *Альманах міжнародного права*. 2010. Вип. 2. С. 70-83. URL: <http://www.inlawalmanac.mgu.od.ua/v2/07.pdf> (дата звернення: 01.06.2025).
5. Культурна спадщина та національна пам'ять — складові національної безпеки. *Голос України - газета Верховної Ради України*. URL: <https://www.golos.com.ua/article/368986> (дата звернення: 01.06.2025).
6. Малімон В. Культурна безпека як важлива складова сталого розвитку та національної безпеки. *Молодий вчений*. 2019. № 5(69). С. 308-311. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-5-69-68>.

7. Хельберг У. Сек'юритизація як політичний феномен. *Магістеріум. Політичні студії*. 2012. Вип. 46. С. 64–67. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70f83d1e-30be-4bc8-ad12-9bb5c5087ccc/content> (дата звернення: 03.06.2025).
8. 2005 - Cultural Diplomacy: The Linchpin of Public Diplomacy. *U.S. Department of State*. URL: <https://2009-2017.state.gov/pdcommission/reports/54256.htm> (дата звернення: 06.06.2025).
9. Baele S. & Jalea D. Twenty-five Years of Securitization Theory: A Corpus-based Review. *Political Studies Review*, 2022. Vol. 21, No 2. 14 p. <https://doi.org/10.1177/14789299211069499>.
10. Buzan B., Wæver O., Wilde J. de. Security: A new framework for analysis. London: Lynne Rienner Publishers, 1998. 239 p.
11. Bülow W., and others (eds). Heritage and War: Ethical Issues. Oxford Academic, 2023. 214 p. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192862648.001.0001>.
12. Mohr C. Intersections in International Cultural Heritage Law. Edited by Anne-Marie Carstens and Elizabeth Varner. *International Review of the Red Cross*. 2023. Vol. 105, No. (923). pp. 876–881. <https://doi.org/10.1017/S1816383122000601>.
13. Christensen M. The Cross-Sectoral Linkage Between Cultural Heritage and Security: How Cultural Heritage Has Developed as a Security Issue? *International Journal of Heritage Studies*. 2022. Vol. 28, No. 5. pp. 651–663. <https://doi.org/10.1080/13527258.2022.2054845>.
14. Cutting Edge | From standing out to reaching out: cultural diplomacy for sustainable development. *UNESCO*. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/cutting-edge-standing-out-reaching-out-cultural-diplomacy-sustainable-development> (дата звернення: 08.06.2025).
15. Dimari G., & Tzagkarakis S. From De-securitization to “Flexicuritization” of Migration Strategy in Greece. *Europe Now*. 2022. URL:

<https://www.europenowjournal.org/2022/04/17/from-de-securitization-to-flexicuritization-of-migration-strategy-in-greece/> (дата звернення: 04.06.2025).

16. Haohan M., Zihan W., Xiaoyu L., & Jinhua S. Cultural security in the context of globalization: A bibliometric analysis and trend exploration. *International Journal of Intercultural Relations*. 2025. Vol. 108. pp. 1-2. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2025.102234>.

17. International cultural relations. *European Commission*. URL: <https://culture.ec.europa.eu/policies/international-cultural-relations> (дата звернення: 06.06.2025).

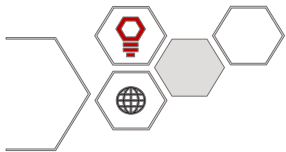
18. Jašina-Schäfer A. Agents of Social Change: Cultural Work, Institutions, and the (De)securitisation of Minorities. *Central European Journal of International and Security Studies*. 2023. Vol 17, No 2. pp. 164-191. <https://doi.org/10.51870/KZOZ4150>.

19. Jupille J. & Caporaso J. 11 States, Agency, and Rules: The European Union in Global Environmental Politics. In C. Rhodes (Ed.), *The European Union in the World Community*. Lynne Rienner Publishers, 1998. pp. 213-230. <https://doi.org/10.1515/9781685854485-012>.

20. Olzacka E. The development of Ukrainian cultural policy in the context of Russian hybrid aggression against Ukraine. *International Journal of Cultural Policy*. 2024. Vol. 30, No. 2. pp. 141–157. <https://doi.org/10.1080/10286632.2023.2187053>.

21. Pantazis D. Intrastate cultural and socio-political influences and the realisation of national security: A two-level correlational analysis. *Security and Defence Quarterly*. 2021. Vol. 36, No. 4. pp. 91–105. <https://doi.org/10.35467/sdq/140391>.

22. Russo A. The protection of cultural heritage in conflict and post-conflict settings: challenges and opportunities for cooperation in EU neighbouring countries. *University of Trento School of International Studies*. 2025. 50 p. URL: https://www.esteri.it/wp-content/uploads/2025/03/UNITN_The-Protection-of-

Cultural-Heritage-in-Conflict-and-Post-Conflict-Settings.pdf (дата звернення: 03.06.2025).

23. Russo A., & Giusti S. The securitisation of cultural heritage. *International Journal of Cultural Policy*. 2019. Vol. 25, No. 7. p. 843–857. <https://doi.org/10.1080/10286632.2018.1518979>.